

BARIŞ PINARI HAREKÂTININ GÜNDEM BELİRLEME TEORİSİ AÇISINDAN MEDYADA YER ALMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

Münür İPEK¹, Ahmet KANILMAZ²

Öz

Toplumsal yaşamın her alanında kendini gösteren iktidar, siyasal iktidar biçimiyle toplumun her alanını tahakküm altına alır. Bu tahakküm alanlarından biri olan medya, her ne kadar dördüncü kuvvet olma özelliği ile siyasal iktidarı denetlemesi gerekirken, siyasal iktidarın bir aracı haline de gelebilmektedir. Bu bağlamda gündem belirleme teorisi, medyada gösterilen haberlerin siyasal iktidar tarafından üretildiğini ifade eder. Bu çalışmada da gündem belirleme teorisi çerçevesinde Barış Pınarı Harekâtının medyada yer alma durumları, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gündem Belirleme Teori, Barış Pınarı Harekâtı, Siyasal İktidar

Jel Sınıflaması: M30, M31, M37

THE INVESTIGATION OF THE POSITION OF OPERATION PEACE SPRING IN THE MEDIA IN TERMS OF AGENDA FORMATION THEORY

Abstract

The power, which manifests itself in all areas of social life, dominates every area of society with its political power form. The media, which is one of these areas of domination, can become a tool of political power, although it should control the political power with its feature of being the fourth power. In this context, the agenda setting theory states that the news shown in the media is produced by the political power. In this study, the media coverage of the Peace Spring Operation was examined within the framework of agenda setting theory, using the content analysis technique, which is one of the qualitative research methods.

Keywords: Agenda Setting Theory, Peace Spring Operation, Political Power

Jel Classification: M30, M31, M37

¹ Araştırma Görevlisi, Beykoz Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim ve Tasarım Bölümü, munuripek@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0937-0177

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, ahmetkanilmazz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8808-9625

1. Giriş

Modern demokrasilerde medyanın, toplum adına siyasal iktidarı gözetlemek ve denetlemek gibi önemli işlevleri vardır. Özellikle medyanın dördüncü güç olarak görülmesini de göz önünde tutarsak, demokrasinin sağlıklı bir şekilde işleyişinin de temel unsurlardan biri olarak medyayı görmemiz, bu noktada doğru olacaktır. Nitekim medya bir taraftan siyasal iktidarın politikalarını denetlerken diğer taraftan muhalefeti de düzenleyebilmektedir. Ayrıca medyanın kamuoyu oluşturma gücü ile birlikte politik kararların alınma sürecinde etkin rol oynayabilmesi, demokratik toplumlarda medyayı vazgeçilmez bir unsur yapmaktadır.

Bu bağlamda da siyasal partiler medya ile yakın ilişki içerisine girmektedir. Özellikle günümüzde siyasal partilerin hem iktidara gelebilmek ve iktidarlarını koruyabilmek hem de politikaların halka kabul ettirebilmek için medyayı etkili bir şekilde kullanabilmesi, stratejik olarak çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü etkili bir şekilde medyayı kullanabilen partiler, siyasal hedefleri doğrultusunda kamuoyunun desteğini alırlar. Bu çerçevede de siyaset ve medya arasındaki ilişki, kamuyu etkilemekle kalmamakta aynı zamanda iktidar ve medya ilişkilerini de ortaya koyabilmektedir. Nitekim medya grupları, siyaset grupları ve medyadaki gündemi oluşturmada etkin rol oynayan eşik bekçileri, amaçları doğrultusunda belli başlı kaynaklardan gelen bilgileri daha çok ön plana çıkarmakta ve daha fazla önem atfetmektedir. Kamunun gündemini oluştururken özellikle bu bilgi ve haberleri manşetlere koyup, uzun süre gündemde tutmasının yanında başka kaynaklardan gelen başka haberleri görmezden gelmesi de kamuyu etkilemektedir. Böylece medya ve beraberinde siyaset ilişkisi neticesinde, kamuoyunun gündemi belirlenmekte ve aynı zamanda Foucaultcu anlamda söylemi de belirleyebilmektedir.

Bütün bu bilgiler ışığında bu çalışmada medyanın gündemi belirme gücü göz önünde tutularak, Barış Pınarı Harekâtı ele alınmıştır. Ülkeyi yakından ilgilendiren bu sınır dışı askeri harekât, kimi kesim tarafından gereksiz ve tehlikeli bulunurken kimi kesim tarafından ise gerekli bulunmuştur. Dolayısıyla bu harekât sebebiyle sınır dışı askeri harekât tartışılmaya başlanmış ve kamunun gündemine girmiştir. Gündem Belirme Teorisi'nin hipotezleri ve harekâtın başladığı günle birlikte ateşkes gününe kadar bu harekâtın medyada yer alma durumu, harekâtın ele alınış şekli çalışmanın konusunu ve içeriğini oluşturmaktadır. Literatür taraması ile siyaset ve medya ilişkisi, kamuoyu kavramı ve gündem belirleme teorisine ilişkin bilgiler verildikten sonra içerik analizi kullanılarak farklı kesimlere hitap edip farklı yayın politikalarıyla ulusal yayın gerçekleştiren Cumhuriyet, Sözcü, Birgün, Yeni Şafak, Akit ve Star gazetelerinin sınır dışı askeri harekât ile ilgili haberlerindeki yaklaşımları incelenmiştir.

2. Siyaset Ve Medya İlişkisi

Siyaset, “toplumdaki farklı sosyal sınıflar, çıkarlar ve taleplere sahip bireyler arasındaki paylaşım ve bölüşüm mücadelesi” şeklinde tanımlanabilir (Özkan, 2007: 13). Bu paylaşım ve bölüşüm mücadelesi yönetme - yönetilme biçimlerini doğurur. Bu yönetme - yönetilme biçimlerini en yalın ifadeyle, katılımcı çoğulculuk ve totaliter tarzı yönetim biçimleri olarak ifade etmek mümkündür. Totaliter yönetim biçimlerinde halk, yönetme erkinin bir parçası olarak görülmez ve yönetme süreçlerine de doğrudan müdahil olmaz. Bu sebeple siyasal erk sahibi, herhangi bir eylemini halka anlatıp bu eylem için halktan rıza veya onay beklemeyebilir. Fakat çoğulculuğu ön planda tutan yönetim biçimlerinde halk, yönetim sisteminin bir parçasıdır ve yönetme sürecine doğrudan müdahil edilir. Bu durum ise demokrasi kavramının en temel işlevini oluşturmaktadır (Anık, 2016: 29).

Demokrasi, en kısa tanımıyla halkın yönetime mekanizmasına doğrudan katılma durumunu izah eden bir yönetim biçimidir. Bu yönetim biçiminde halk, yöneticilerini seçer ya da doğrudan kendi için verilen kararlarda bir karar merciidir. Abraham Lincoln, 1863 tarihli Gettysburg Söylevi’nde demokrasiyi “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” şeklinde tanımlamıştır (Heywood, 1992: 110). Modern demokrasi; yönetimlerin, devlet işlerindeki hareketlerinden dolayı halk tarafından sorumlu tutuldukları ve seçimle gelmiş temsilcilerin aralarındaki rekabet ve işbirliği vasıtasıyla dolaylı olarak hareket ettikleri bir yönetim sistemi olarak tanımlanmaktadır (Schmitter ve Karl, 1991: 24, akt: Kuzu, 1992: 336).

Demokrasilerde yönetimler, yaptıkları eylemlerden sorumlu tutuldukları için, halka hesap vermek durumundadırlar. Bu hesap verme durumu demokratik yönetimlerin dördüncü kuvveti olan medya ile gerçekleşir. Medyanın demokrasinin temel yapı taşlarından görülmesi şüphesiz ki medyanın toplum üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır.

Medya çoğunlukçu sistemlerde iki önemli işleve sahiptir. Bu işlemlerin ilki kamu gözcülüğü iken, diğeri bilgilendirme işlevidir. Medya kamu gözcülüğü rolü ile kamunun gücünün kötüye kullanılmasını engeller. Bu konuda iktidara çeki düzen verir. Medyanın bilgilendirme işlevi de yasama, yürütme ve yargı güçlerinin çalışmasını halk ile paylaşma durumunu ifade eder. Medya bu bilgilendirmeyi yaparak siyasal erkin kamuoyunun kanaatlerine aykırı bir icraat yapmasının önüne geçer ve böylece demokrasinin icrasının en sağlıklı biçimde gerçekleşmesi sağlanır (Abdullah Özkan, tasam.org, Erişim: 08.12.2019). Fakat günümüzde medyanın kamuoyunu bilgilendirme süreci çoğunlukla bilgilendirme işlevini yerine getirmekten ziyade, kamuoyunu oluşturma işlevini üstlenmiştir. Bu da medya ve iktidar arasındaki ilişkinin çıkar temelli bir zemine doğru ilerlemesine sebebiyet vermiştir.

2.1. Siyasal İktidar

İktidar en basit tanımı ile bir yönetenin, yönetilen üzerindeki hâkimiyeti olarak ifade edilebilir. İktidar, bir eşitsizlik ilişkisidir ve bu eşitsizlik ilişkisi ile beraber zor, zorlama, baskı ve müdahaleden oluşur. Yöneten ve yönetilen ilişkisine dayanan iktidar, meşru bir zeminde kendine yer bulabilmesi için varlık sebebini “bir nedene, yasaya, ilkeye dayandırmak” zorundadır (Çetin, 2003: 63-64). Aksi halde bu iktidarın meşruiyetinin sorgulanmasına sebebiyet verir. Bu da iktidarın hareket sınırlarını ve ömrünü kısaltır. Elbette ki bu tanım siyasal iktidar için gereklidir. Michel Foucault, iktidarın tek başına bir olgu olarak sadece tahakküm ilişkisine dayanmadığını ve toplumsal yaşamın pratikleri içerisinde kendini var ettiğini belirtmektedir. Düşünüre göre öğretmen, öğrenci ilişkisinde; baba, oğul ilişkisinde; kadın, erkek ilişkisinde mikro iktidar ilişkileri bulunur. Bu mikro iktidar ilişkileri de makro iktidarın bir parçası olan siyasal iktidarın gündelik yaşam pratikleri içerisinde yer bulmasına olanak sağlar (Foucault, 2102: 176).

Siyasal iktidar mikro iktidar ilişkilerinde aldığı güç ile rıza üretimini sağlar ve sağlanan bu rıza üretimi aynı zamanda siyasal iktidarın zor kullanma yetkisinin meşrulaşmasında da katkı verir. Louis Althusser siyasal iktidarın meşruiyeti, devletin ideolojik aygıtları (DİA) ve devletin baskı aygıtları (DBA) ile oluşturduğunu ifade eder. DİA’lar rıza üretimini oluşturur ve DBA’ların zor kullanma meşruiyetinin sorgulanması engeller. Çünkü DİA’lar yapıları itibari ile çoğunlukla özel alanda bulunurlar ve bu özel alanlarda oluşan ideoloji, siyasal iktidarın görünmez olmasına katkı verir (Althusser, 2014: 46-53).

Riley’e göre iktidar, “halkın kendi adına karar verme yetkisiyle donattığı, böyle hakları olduğuna inandığı, meşru ilkeler ile meşru güç kullanma araçlarını eline verdiği ve bu ilkeler ile toplumsal düzeni kontrol altında tuttuğu bir araçtır”(1998: 19, akt: Çetin, 2003: 64). Toplumsal düzen için belli bir zümreye yetki vermek ve yönetimin halk adına karar verme işlevini devretmesi, modern dünyanın bir faaliyetidir. Modern yönetimlerden önce siyasal iktidarın meşruiyet aracı genel olarak kan bağı, Tanrı buyruğu, bilgelik gibi kavramlardan oluşurken, modern yönetimlerde bu halkın yetki vermesi ile yer değiştirmiştir.

Freidman siyasal iktidarın; baskı, zorlama, güç, manipülasyon, ikna ve rıza gibi olgularla karşımıza çıktığını belirtir ve aynı zamanda meşrulaştırılmış güç kullanma yeteneği (1990, 59: akt, Çetin, 2003: 65) olarak ifade eder. Siyasal iktidarın meşrulaştırılmış güç kullanma yeteneği, modern devletlerden önce bir kişi veya toplulukta toplanırdı. Fakat modern devlet ile beraber siyasal iktidarın kaynağının değişmesinden dolayı (Fanid, 2014: 33) güç kullanma yeteneği erkler arasında bir paylaşıma gidilmiştir. Buna rağmen devlet, elindeki güç kullanma yetkisini azaltmak yerine, aksine daha sistemli bir hale getirmiştir (Giddens, 2014: 73). Bu durum da siyasal iktidar, kaynağını kolektif bilinçten aldığı için, belli bir durum için herhangi bir güç kullanacağı zaman halkın rızasını almak durumundadır. Halkın belli bir konuda rıza göstermesi yapılan icraatın meşruluğunu oluştururken, halkın aksi yönde bir tavır içinde olması da icraatın meşruiyetini sorgulatır. Bu sebeple de siyasal iktidar, herhangi bir durum karşısında kolektifin kendine verdiği meşru güç kullanma yetisini kullandığı zaman, halkı dikkate almak durumundadır.

2.2. Kamuoyu Kavramı

Kamu ve oy kelimelerinden oluşan kamuoyu kavramı, en basit tanımıyla “bütünün tercihi” olarak ifade edilebilir. Çünkü Türkçe Sözlükte kamu “bütün, herkes” ifadesini karşılarken, oy “tercih, seçenek, görüş, düşünce” anlamına gelmektedir. Kamuoyu ise, “bir sorun konusunda halkın, kamunun düşüncesi, kanısı”(Püsküllüoğlu, 2012) şeklinde tanımlanmıştır. Kamunun düşüncesinin önemli hale gelmesi, demokratik yönetim biçimlerinin yaygınlaşması ile beraber ortaya çıkmış bir anlayış biçimidir. Çünkü kamu, demokratik yönetim anlayışında yönetim erkine karar veren taraftadır.

Kamuoyu, siyaset bilimine göre devletin; yasama, yürütme ve yargı organlarının davranış biçimini belirleyen ya da kanaat önderleri tarafından belirlenen norm (Ertaş, 2000: 3) şeklinde ifade edilebilir. Bu bakış açısıyla iktidar erki kamunun bakış açısı ile politikalarına yön vermektedir. Politikalarını bu yönde bir çerçevede geliştirir ve kamuya rağmen değil, kamu için icraatlarını yerine getirir.

İdeal çoğunlukçu yönetim biçimlerinde kamu, siyasal süreç içerisinde “karar verme sürecine katılma ve bu süreci denetleme” işlevine sahiptir (Ertaş, 2000: 5). Bundan dolayı da siyasal karar alma süreçlerinde iktidar erkleri kamuoyunu dikkate alıp bu yönde adımlar atmalıdır. Çünkü geniş anlamda kamuoyu, halkı ilgilendiren belli bir mesele hakkında, belirli bir zamandaki genel yargı yahut ortak kanaattir (Ertaş, 2000: 5). Bu sebeple de iktidar erki kamunun kanaatlerini önemsemek zorundadır.

Kamuoyu her ne kadar “bütünün tercihi” olarak ifade edilse bile, toplumun fikirsel bağlamda heterojen bir yapısı olması hasebiyle kamuoyunu sadece çoğunluğun tercihi olarak ifade etmek doğru değildir.

Toplumsal hayatta yaşamını idame ettiren farklı grupların farklı konularda kanaat ve tutumlara sahip olduğu hatırlanırsa, kamuoyunun sadece çoğunluğun kanaati olduğunu söylemek doğru olmayacaktır (Yüksel, 2007: 572). Kamuoyu çoğunluğunun ve azınlığın fikirlerinin çarpışması sonucu ortaya çıkan görüşün toplamı olarak da ifade edilebilir.

Elbette ki kamuoyunun oluşum süreci, sadece organik bir biçimde gerçekleşen bir süreç değildir. Günümüz teknoloji dünyasında önümüze düşen haberler genel olarak planlı bir denetlenme süreci sonucunda karşımıza çıkmaktadırlar. Çünkü medya organları, küresel sermaye düzeninden dolayı büyük şirket sahiplerinin tekelindedir ve bu şirket sahipleri hem kendi çıkarları hem de iktidar erkinin çıkarlarını göz önüne alarak hareket etmektedirler. Edward S. Herman ve Noam Chomsky bunun demokratik ülkelerde uygulanan bir propaganda biçimi olduğunu ama bu propaganda biçiminin de totaliter yönetim biçimlerinde olduğu gibi bir zor kullanma ile yapılmadığını ifade ederler. Onlara göre medya sahipleri, rıza imalatının oluşmasına katkıda bulunurlar ve bunları belli ölçüde de bir gönüllük içerisinde gerçekleştirirler (Gadimov, 2015: 218-220). Bu durum da kamuoyunun oluşturulmasının sistemli bir sürecinin sonucu olduğunu göstermektedir. Bu süreç medyanın kamu ile paylaştığı haberlerden dolayı oluşur. Özellikle medya bir konuda kamunun sermaye sahiplerine ve iktidar erkine karşı tavır alacaklarını düşündüğü durumlarda konu ile ilgili haber yapmama yolunu tercih edebilirler. Halbuki medya, en önemli işlevlerinden biri olan “kamuoyunu bilgilendirme işlevini” yerine getirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğü yerine getirmediği durumlarda medyanın dördüncü kuvvet olma özelliği zedeleniyor ve kamuoyunun oluşmasında negatif etkilere yol açabiliyor. Bunun engellenmesi için de medyanın kendi yükümlülüklerin bilincinde olması gerekmektedir.

3. Gündem Belirleme Teorisi

İletişimin etkileri ile ilgili yapılan çalışmalarda özellikle uzun süreli etkilerle ilgili teoriler içerisinde gündem oluşturma teorisi, iletişim çalışmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Teorinin temel varsayımı ise şöyledir: Kitle iletişim araçları dünyada olup biten olayların bazılarını daha fazla önem verirken bazılarını daha az önem verir. Dolayısıyla bu olaylara verilen önem sırası kamuoyunun oluşması sürecine ciddi derecede etkileyebilmektedir (Lazar, 2009: 107). Cohen(1963), medyanın olaylara verdiği bu önemi, insanların neyi nasıl düşünecekleri konusunda etkili olmasa bile ne hakkında düşünecekleri hususunda son derece etkili olduklarını önemle vurgulamıştır (Cohen'den akt. Mutlu, 2018: 50).

Gündem belirleme teorisinin isim öncüleri Maxwell E. McCombs ve Donald L. Shaw'dır. Bu iki düşünür 1968 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen başkanlık seçimleri sırasında, kitlesel medya gündemindeki konuların vurgulanma sırası ile Chappell Hill'deki kararsız kalmış seçmenlerin aynı konulara düşünsel anlamda verdikleri önem ve vurgu arasında bir bağlantı olup olmadığını araştıran çalışmada, “gündem oluşturma” kavramını bilim insanları tanımlamışlardır. Gündem belirleme kavramından da kitle medyasının etkileri bazında bir işlevi olarak değerlendirmişlerdir (Yüksel, 2007: 577).

Gündem belirleme teorisinin önde gelen isimlerinden Amerikalı araştırmacılar Donald Shaw ve Maxwell E. McCombs izleyicilerin, kitle iletişim araçları aracılığıyla sadece kamusal ya da diğer olaylarla ilgili bilgileri almakla kalmadığını, aynı zamanda herhangi bir konuya ne kadar önem vereceklerini de yine bu araçlar sayesinde gerçekleştirdiğini vurgularlar. Örnek verecek olursak da, bir seçim kampanyasında kampanyanın gündemini kitle iletişim araçları belirler.

Çünkü kampanya sırasında adayların ne söyledikleri verilirken aynı zamanda bu araçlar, en önemli konuları da vermiş olurlar (McQuail ve Windahl, 2010: 132).

Gündem belirleme teorisine ilişkin Funkhouser, 1960'lı senelerde ulusal medyanın birçok konudaki problemlere ilişkin gösterdiği yakınlığı ele almış ve medyanın yakınlık gösterip gündemine aldığı konularla halkın gündemindeki problemlerin birbiriyle ilişkili olduğunu belirlemiştir (Milburn, 1998: 249). Yani bazı araştırmacılar medyanın etkisi noktasında bireylerden değil ondan da geniş ve genel alan olan toplumsal sistemden yola çıkmışlardır. Bu noktada da kitle medyasının izleyicilerin davranışlarından ziyade toplumun gündemini oluşturmadaki etkisini sorgulamışlardır. Bu amaçla medyanın gücü, gündemi belirleyebilmesinden kaynaklandığıyla ilişkilendirilmiştir. Nitekim medyanın ön plana çıkardığı konular toplumun gündemine girmiş ve gündemi oluşturmada belirleyici olmuştur. Medya bunu yaparken enformasyon üzerindeki hâkimiyetiyle iktidar ilişkilerini koruması ve sürdürülmesi noktasına bilgiyi de hâkimiyeti altına almıştır. Böylece medya temelde iletişim akışını hâkimiyeti altına alırken aynı zamanda kitlelerin gündemini de kontrol altına almış olur (Yaylagül, 2014: 79).

Gündem belirleme teorisine göre, izleyiciler kitle medyasın içerisinde kendine yer bulan haberler ile hem bazı hakikatleri öğrenirken hem de kitle medyasının bir konu ya da soruna ilişkin ayırdığı zaman ve konum itibarıyla de çıkarımlarda bulunurlar. Bu çıkarımlar sonucunda, o konuya ya da soruna ilişkin ne derecede önem vereceklerini ortaya koyarlar. Yani televizyon ve gazetelerde her gün rutin olarak yapılan haber seçimleri, seçilen bu haberlerin medyadaki konumlandırıldıkları yeri ile önemi, izleyicilerinde çevrelerindeki olayları algılayış biçimlerinde önemli rol oynamaktadırlar. Çünkü izleyiciler kitle iletişim araçları sayesinde deneyimleyip öğrenemedikleri olayları nasıl algılayacaklarını öğrenirler. Kitle iletişim araçlarının her gün seçtiği haberler izleyiciler açısından o gün hangi konuların önemli olduğuna dair algılarına da etki eder. Bu araçlar bu sayede hem gündemi oluştururken hem de izleyicilerin (kamunun) tartışma ve düşünme gündemini oluşturma düzenine de etki etmiş olurlar (Atabek, 1998: 156-157).

Sonuç olarak medya konu ve olaylara ilişkin bir seçim yapmaktadır. Bu seçim sırasında medya konuları düzenleyip belli bir sıraya koyar ve olaylarında çizelgesini çıkartır. Konu ve olayları yapılandıran bu işlem herhangi bir seçim sırasında bile büyük önem taşır. Gündem belirleme teorisinin öncü isimleri Donald Shaw ve Maxwell E. McCombs bunu Amerika'daki Watergat olayıyla betimlemeyi amaçlamışlardır. Düşünlere göre medya, izleyicilerin ne düşüneceklerden ziyade neye odaklanıp gündemlerine alacaklarını öğretir (Lazar, 2009: 107).

Bütün bu bilgiler ışığında gündem belirleme teorisinin temel argümanını, medyanın izleyicilere ne düşünmesi gerektiğinden ziyade hangi konulara ne derece önem vermesi ve gündeminde ne kadar süre ile tutması gerektiği olduğunu söyleyebiliriz.

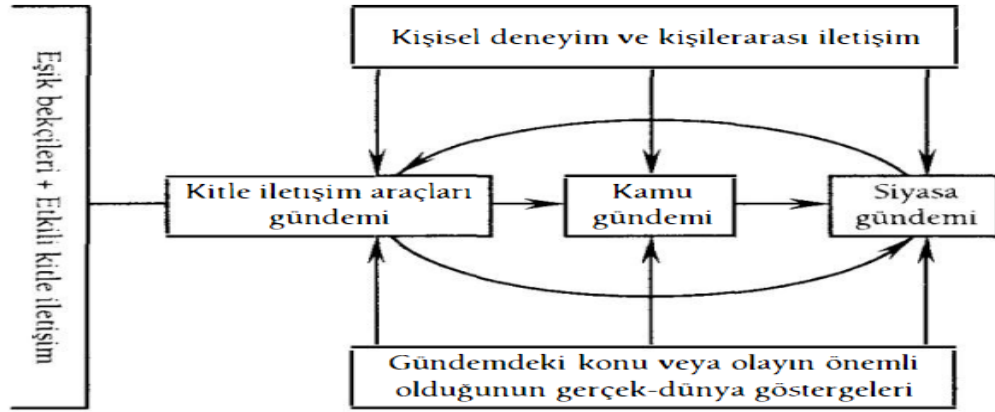
3.1. Gündem Belirleme Süreci ve Unsurları

Rogers ve Dearing yaptıkları araştırmalar sonucunda farka dayalı üç gündemi ayırt etmişlerdir. Bunlardan ilki, kitle iletişim araçları içeriklerinin önem verdiği konulara ve olaylara vurguladığı dikkat anlamına gelen kitle iletişim araçları gündemi; ikincisi izleyicilerin (kamunun) bilgisi dahilindeki olay ve konulara verilen farklı önem anlamına gelen kamu gündemi; üçüncü ise siyasetçilerin konu ve siyasa önerilerini açıklayan siyasa gündemidir (McQuail ve Windahl,

2010: 136). Bu farklara dayalı gündem belirleme unsurları arasında temel etkileşim ve etki çeşitleri de şöyledir:

- Kitle medyasının elinde bulundurduğu otorite ve dikkat çekme niteliği sayesinde kamunun gündemine doğrudan etki edebilmektedir.
- Kamuoyu gündemi, seçim dönemlerinde siyasetçilerin seçmenlerin beklentilerini karşılayabilme çabası içerisinde girdikçe, siyasa gündemine etki edebilmektedir.
- Yine kitle iletişim araçları gündemi kamuoyunu etki altına almaya çalışan siyasetçiler tarafında medyayı kılavuz gibi kullanması sebebiyle de etkiler.
- Siyasa gündemi, bazı olay ve konularda kitle iletişim araçları gündemini oluşturmada dolaysız ve güçlü bir etkiye de sebep olur.
- Siyasa ve kamu gündemleri kanaat önderlerinin halkın düşüncelerini yönlendirmesi neticesinde, dolaylı olarak kitle iletişim araçları gündemini etkileyebilmektedir (Şahin, Duğan ve Bical, 2018: 1267).

Bu yapılan tüm etkileşim ve etki genellemeleri çeşitleri Şekil 1.'deki gibi gösterebiliriz.

Şekil 1. Rogers ve Dearing'in (1987) Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: (McQuail ve Windahl, 2010: 136).

Kitlesel medya günümüzde artık izleyiciye (kamuoyuna) sunduğu konulara verdiği önemle onları etkilemekle kalmıyor ayrıca sunduğu konular hakkında izleyicinin ne şekilde hissetmesi gerektiği hususunda da destek olabiliyor. Gündem belirme teorisinin temel vurguladığı nokta “medyanın izleyiciye nasıl düşünmesi gerektiği konusunda etki edemese bile onlara hangi konuda düşünmesi gerektiğini konusundaki etkisindeki başarısıdır.” Bu durum artık günümüzde medyanın bize hangi konularda ne şekilde düşünmemiz gerektiğine dair etkilerinin de olduğunu söylemeye dönüşmüştür. Nitekim medyanın gündem oluşturma gücüne dayanarak önemle üzerinde durduğu konuların halkın önem sırasını medyaya göre belirlemesinde ve bu konuları tanıyıp tartışmasında görmekteyiz. Yine medyanın gündemine almadığı konuların kamunun gündeminde karşılık bulmaması ile de değerlendirilmektedir. Kitle iletişim araçlarının da özellikle gündem oluşturma gücüne dayanarak her ne kadar seçtiği konuları tarafsız bir şekilde ele aldığını ve aktardığını söylense de belli bir görüş doğrultusunda toplumda meydana gelen bazı olaylara daha çok yer verirken ayrıca ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla daha çok gündeme getirmektedir. Özellikle siyasi ve ekonomik etkenlerin gündemi oluşturmadaki etkisinin farkında olan herhangi bir grup ya da toplumsal hareketler bu doğrultuda gerekli iş birliklerini yaparak medyada yer alma çabası içerisine girerek kamuoyunun gündemine etki ederler (Şahin, Duğan ve Bical, 2018: 1267-1268).

3.2. Haber Olgusu ve Gündem Belirleme İlişkisi

Haberin tanımı yapılırken vurgulanan ortak nokta şöyledir: Meydana gelen bir olayın özeti ya da hikâyesidir (Oktay, 2002: 105). Vurgulanan ortak nokta da olaylar özellikle gazetecilikle önemle üzerinde durulan bir yerdedir. Nitekim hem sözlü hem de yazılı basının topluma karşı gördüğü en önemli işlevde bu olaylar hakkında bilgi vermek ya da diğer bir deyişle olayların şekil almasını sağlayarak anlaşılır hale getirmektir. Bu bakımdan Amerikalı yazar Wilbur Schramm'ın ortaya koyduğu haber-olay ilişkisi açısından tanımı son derece anlamlıdır ve bu tanım içerisinde yazar bir haberin nelerden oluştuğuyla, nelerin önemli olması gerektiği yerlerini öne çıkarmıştır (Tokgöz, 1981: 52).

“Haber bir olay değildir, olduktan sonra algılanabilen bir olgudur. Olayla özdeş değil, fakat olayın esas çerçevesi içinde tekrar kurulabilmesi hedefidir.”(Schramm (1949)'den akt. Tokgöz, 1981: 52).

Bu tanım haber - olay ilişkisi açısından önemlidir. Ancak haber kavramının evrensel olarak ortak bir tanımı yoktur. Geçmişten günümüze geçirdiği süreçler vardır. İlk zamanlarda yapılan tanımlar arasında “olan her şey haberdır”, “izleyicilerin ve okuyucuların öğrenmek istedikleri her şey haberdır”, “ toplum içinde konuşulan her şey haberdır” şeklindedir. Fakat teknolojik gelişmeler neticesinde de haber kavram ile ilgili tanımlamalarda da değişimler olmuştur. Bu değişimler neticesinde ortaya çıkan tanımlardan birisi haberi, içinde bulunduğu toplumun ilgisini ve bilgisini değiştirebilecek, geliştirebilecek ve dönüştürebilecek yapısından bahseder. Özellikle haberin, gerçekliği topluma verirken kuruluşun ideolojisine, yapısına ve teknolojisine göre kurgulandığını vurgular. Tabi bu haber yorumu daha çok eleştirel bir bakış açısıyla yapılmış olup haberi yeniden kurgulanan bir süreç olarak değerlendirmiştir (Taşdemir, Akdağ ve Balcı, 2003: 22). Ancak haberle ilgili bütün süreçler göz önünde bulundurulduğunda yapılan tanımların bize gösterdiği, haber, medya içerisinde haber şeklinde verilen bilgilerdir. Bu bilgiler ışığında gerçeğin önemi medyada yer almasına göre şekillenir. Çünkü gerçek, haber değeri taşımayıp medyada yer almamışsa önemsiz hale getiriliyor. Zaten haber olmayan bir olayda toplumda tanınmıyor. Diğer taraftan medya tarafından iletilen bir olay ne denli saçma ve anlamsız olsa da haber olarak değerlendiriliyor. Bunun sebebi ise toplumun genelinin bu olaydan haberdar olmamasıdır. Son olarak toplumu oluşturan her bireyin nezdinde haber değeri taşıyan olaylar da farklılık gösterebilmektedir. Çünkü medya aracılığıyla yansıtılan ve algılanan her şeyin seçicilik içermesinden kaynaklanmaktadır (Oktay, 2002: 105).

Gündem belirme teorisinin, medyanın izleyicilere neyi düşüneceklerinden ziyade ne hakkında düşüneceklerine işaret etmesinden yola çıkarak, kitle medyasında özellikle önemli bir konumda olduğunu söyleyebiliriz. Medya, ilettiği haberler sayesinde gündemi oluşturur. Diğer bir deyişle gündem, medyada haberlerin hangi şekilde iletilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla kitle iletişim araçları aracılığıyla kitlelere iletilen haberler, kitleleri belli bir konu hakkında düşünmesine ve daha sonra ikna etmesine yardımcı olmaktadır (Lilleker, 2013: 37). Örneğin, çevreci topluluklar ilk olarak kendi meselelerinin medya da haber değeri taşıması için mücadele edecek, sonra izleyicilerin bu meseleyle ilgili yapılan haberleri, nasıl algıladıklarını öğrenmeye çalışacaklardır. Bunu durum da, kendi haber gündemini yaratarak izleyicileri etki altına almaya çalışan siyasi partilerle ve diğer gruplarla çatışma ortamı yaratmasına sebep olabilecektir. Özellikle çağdaş demokrasilerde bütün görüşlerin medya yer alabilmesi gerekirken, bazı topluluk ya da kurumların gündemi belirleme gücü bakımından bu çoğulculuğu ifade eden farklı görüşlerin kısıtlanmasına sebebiyet vermektedir (Lilleker, 2013: 38).

Medyanın herhangi bir olaya ya da konuya gösterdiği ilgi, haberin uzunluğu, haberle ilgili koyulan başlığın genişliği ve konumu gibi özellikler o haberin izleyiciler nezdinde öneminin algılanışında etkili olabilmektedir. Gündem belirleme ile çeşitli kurum ve kuruluşlar kitleler üzerinde hâkimiyet sağlayabilmekte ve haberlerin medyada iletiliş şekliyle birlikte, kitlelerin ne hakkında konuştuğu meseleler belirlenebilmektedir. Medya gündemi oluştururken dünyayı bireyler açısından tasarlayabilme özelliğine sahiptir ve bu amaçla etkinlikte bulunur. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının gündemi oluşturma sürecindeki işlevi bu noktada kamuoyu için gündem oluşturmaktır. Yine kitle iletişim araçlarının kendi açısından önemli gördüğü konular ya da olaylar kitleler açısından da önemli hale getirilir. Bu önemli konuları ya da olayları medyada güçlü bir şekilde verilerek kitlelerin benimsemesine, medyanın verdiği önemi vermesine ve gündemine almasında etkili olur (Göker ve Doğan, 2011: 50).

4. Araştırma ve Bulgular

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, siyasal iktidarın medyanın gündemini belirlediğini ve üretilen haberlerin siyasal iktidar ile paralel bir çerçevede gerçekleştiğini ortaya çıkarma amacı ön plana koyulmuştur. Bu çerçevede çalışmanın konusu, Barış Pınarı Harekâtının medyada yer alma durumları olarak belirlenmiştir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada gündem belirleme teorisi bağlamında Barış Pınarı Harekâtının medyada yer alma durumları içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

İçerik analizi yöntemi tarihsel süreçte ilk olarak 16.yüzyılda o dönemin kitle iletişim aracı olan gazeteler üzerinden yapılmıştır. Gazetelerdeki dinsel ve ilahi gibi mesajların ne ölçüde yer edindiği içerik analizi yöntemini kullanılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Tabi günümüzdeki içerik analizi tekniklerinden uzak olan bu yöntemden sonra, modern anlamda içerik analizi yöntemi 20. yüzyıldaki asıl gelişmelerle başlamıştır. Özellikle ABD’de gazetecilik öğrenimi gören öğrenciler gazeteler üzerinden bu yöntemi kullanmışlardır. Öğrencilerin çalışmalarında suç işleme, spor, iç politika, iş gibi konular çerçevesinde yöntem kullanılmıştır. Tarihsel süreçte konulara olan ilgi değişiklik göstermiştir. Dil, edebiyat ve siyaset iletişim ilişkisi gibi birçok konuda bu yöntem kullanılmıştır (Aziz, 2014: 131).

Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte içerik analizi yöntemi de bilimsel araştırmalarda yoğun bir şekilde kullanılan yöntemlerden biri olmuştur. İçerik analizi yöntemini kitle iletişimi araçlarının aracılığıyla yapılan iletişimi kapsadığı tanımına yer verecek olursak; İçerik analizi görsel veya yazılı malzemenin sistematik olarak analizidir diyebiliriz (Aziz, 2014: 131). Bu doğrultuda çalışmada Cumhuriyet, Sözcü, Birgün, Akit, Star ve Yeni Şafak gazetelerinin 9 Ekim 2019 ve 17 Ekim 2019 arasındaki sayılarının ilk sayfasındaki Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili haberleri gündem belirleme teorisi çerçevesinde içerik analizi yöntemi kullanılarak medyada yer alma durumları incelenmiştir.

4.3. Örneklem

4.3.1. Barış Pınarı Harekâtının Gündem Belirleme Teorisi Açısından Medyada Yer Alma Durumunun İncelenmesi

Türkiye sınırlarını terörden temizlemek, güvenliğini sağlamak ve Suriye’deki savaş nedeniyle ülkesinden çıkmak zorunda kalmış ya da yerlerinden edilmiş Suriyelilerin vatan topraklarına dönebilmek için bütün koşulları oluşturmak amacıyla; DEAŞ ve PKK/KCK/PYD-YPG gibi örgütlere yönelik Barış Pınarı Harekâtı adını verdiği bir harekât başlatmıştır. 9 Ekim 16.00 ‘da Suriye’nin kuzeyine yönelik başlatılan ve 17 Ekim 2019 tarihinde ateşkes ilan edilen bu harekâtın, medyada yoğun yansımaları olmuştur. Özellikle gazeteler harekâtla ilgili haberlerini manşetlerinden vermişlerdir.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim günü “Türkiye’yle Oynuyor” manşetiyle okurlarının karşısına çıkmıştır. Muhalefet parti liderlerinin özellikle Suriye meselesinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald J. Trump’ın Türkiye’ye güven vermemesine ve tehdit etmesine karşılık, Türkiye’nin dolayısıyla hükümetin ses çıkaramamasına yönelik eleştirileri haberde ön plana koyulduğu görülmüştür. Harekâtın gerçekleşmesi durumunda ise tek yumruk olmayız mesajı haberde verilmektedir.

Resim 1. (Cumhuriyet, 10 Ekim 2019)

Cumhuriyet gazetesi, 9 Ekim 16.00’da başlayan Barış Pınarı Harekâtını okurlarına “Üç Koldan Harekât” manşetiyle 10 Ekim’de duyurmuştur. Harekâtın Erdoğan iktidarının en zayıf olduğu dönemde Trump’ın da net olmayan tavrı üzerinden başlatıldığı ile haber oluşturulmuştur. Haberde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)’nin 3 koldan Fırat’ın doğusuna girdiği belirtilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim 2019 tarihinden ateşkesin gerçekleştirildiği 17 Ekim 2019 tarihine kadar harekâtı sürekli manşetine taşımıştır. Bu tarihler arasında da hükümete karşı muhalif bir çizgide duran gazete, haberlerinin içeriklerine sürekli olarak ABD başkanı Trump’ın Türkiye’ye karşı tavrı üzerinden hükümet ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, haberlerde olumsuz anlamda eleştirilmiştir.

Nitekim 13 Ekim 2019 tarihli sayısında “Diplomatik Yalnızlık” manşetiyle TSK’nın ilerlemesinin yanında, diplomasi ve hükümet tarafının zayıf olduğu ve bu doğrultuda da hükümet ile Erdoğan eleştirisi sürekli olarak haberlerde görülmektedir.

Sözcü Gazetesi

Sözcü gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim günü “Trump’ın İpiyle Kuyuya İnılmaz” manşetiyle harekâtı gündemine taşımıştır. Haberde özellikle Trump’ın Türkiye ile ilgili tutumunun tutarsız olduğu ve bu doğrultuda da ikili oynadığı vurgusu yapılmıştır. Askeri harekât öncesi bu tutarsız tutum ve atılan manşetle de alakalı gazete, harekâta karşı çokta istekli görünmeyen bir çizgide kendisini konumlandırmıştır. Nitekim haber içeriklerinde Trump’ın Türkiye’ye karşı tavırları ele alınırken diğer taraftan muhalefetin Trump ile Erdoğan arasındaki görüşmelerin açığa çıkarılması taleplerine yer veriliyor.

Resim 2. (Sözcü, 10 Ekim 2019)

Sözcü gazetesi harekâtın başladığını “Hainler Duman Oldu” manşetiyle okuyucusuna duyurmuştur. Haberin içeriğinde ise TSK’nın planlı bir şekilde harekâtı yürüttüğüne yer vermiştir. Tüm bu süreçte dış baskılara rağmen Türkiye’nin tek yürek olduğu noktası üzerinde ayrıca durulmuştur.

Sözcü gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim 2019 tarihinden ateşkesin gerçekleştirildiği 17 Ekim 2019 tarihine kadar bu harekâtle ilgili haberleri ağırlıklı olarak manşetinde yer vermiştir. Özellikle Suriye’de terör faaliyetleri içerisindeki örgütlerin işlediği bebek cinayetlerin görmezden gelen Avrupa’ya yüklenilmiş ve Trump’ın Türkiye’ye karşı tutumu sürekli olarak eleştirilmiştir. Ayrıca gazetenin 16 Ekim 2019 tarihindeki ilk sayfasında “Alayınız Gelsin” başlığıyla harekâtı destekleyici bir tutum içerisine de girdiğini açık bir şekilde görülmüştür. Nitekim bu harekâta Avrupa’nın, Çin’in ve Amerika’nın karşı çıktığını dolayısıyla bütün bu yaptırımlarla Türkiye’yi durdurmaya çalışmalarına karşı tek yürek olunması gerektiğine dair mesajlarla da bunu göstermektedir.

BirGün Gazetesi

Birgün gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim günü “Yolun Sonu Karanlık” manşetiyle harekâta karşı bakış açısını da ortaya koymaktadır. Nitekim haber içeriğinde harekâtla birlikte doğabilecek sorunlar ön plana çıkartılmıştır.

Resim 3. (Birgün, 10 Ekim 2019)

Birgün gazetesi, harekâtın başladığını ilk sayfasında “Karanlık Yolda İlk Adım Atıldı” başlığıyla okuyucusuna duyurdu. Haberin içeriğinde harekâtın yapılmasında, Halkların Demokratik Partisi (HDP) hariç meclisteki tüm partilerin destek verdiği bilgisiyle başlatıldığını duyuruyor. Harekâtın başlamasıyla da dünyadan gelen olumsuz tepkiler ön plana çıkarılıyor. Ayrıca Trump’ın Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) konusunda, Türkiye’ye yüklenmesine değiniliyor.

Birgün gazetesi harekâtın başladığı 9 Ekim 2019 tarihinden ateşkesin gerçekleştirildiği 17 Ekim 2019 tarihine kadar bu harekâtla ilgili haberleri ağırlıklı olarak ilk sayfasında yer vermiştir. Ancak ilk sayfada iç meselelerle ilgili bu süreçteki gelişmeleri de ön plana çıkarmıştır. Çocuk istismarı ve işsizlik gibi konuları da bu süreçte gündeminden düşürmemiştir. Genel anlamda Gazetenin harekâta karşı tutumu ise 11 Ekim 2019 sayısındaki “Operasyon AKP’yi Canlandırdı” manşetiyle anlaşılmaktadır. Haberin içeriğinde bu harekâtı Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin fırsata çevirmesi üzerinden bir eleştiri getirildiği görülmektedir. Nitekim haberlerin içeriğinde harekât nedeniyle ülkede eylemlerin yasaklanmasının, hükümetin medyaya olan baskısının artmasına vurgu yapılmıştır. Ayrıca gazetede süreç boyunca verilen mesaj, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu hareketle birlikte hem baskıcı tutumuna bir bahane bulduğunu hem de bir çıkış aradığını noktası üzerinde ağırlıklı olarak durmuştur.

Yeni Şafak Gazetesi

Barış Pınarı Hareketinin başladığı 9 Ekim günü Yeni Şafak gazetesi, manşet olarak “Vurulacak Hedefler Belli” manşetini seçmiş ve savaşı kutsayan alt metinlerle manşeti desteklemiştir. Gazetenin ilk sayfasında, haberlerin içeriği genel olarak bu harekât kapsamında verilmiştir. Demokratik Birlik Partisi (PYD)’nin ABD’den destek aldığı ve onlar tarafından eğitildiğinden söz edilmiştir. Yine PYD terör örgütünün büyük korku içerisinde olduğu ve Esad’dan yardım istediği vurgulanmaktadır.

Resim 4. (Yeni Şafak, 10 Ekim 2019)

10 Ekim günü yapılan manşet “Büyük Barış Harekâtı” ile barış vurgusu yapılmış ve aslında yapılan harekât her ne kadar savaş algısı yaratsa da bunun bölgeye barış getireceğini okuyucuya iletmek istenmiştir. Okuyucunun zihninden oluşan olumsuz kelime olan “savaş”’a karşı “barış” kelimesinin kullanmasının temel amacı budur.

9 Ekim ile 17 Ekim arasında Yeni Şafak gazetesinin attığı manşetlerin tümü, Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili olarak yapılmıştır. Bu manşetlerde harekâtı öven söylemler ön plana çıkarılmış ve bu harekâtın zafere doğru giden bir harekât olduğu izlenimi yaratılmaya çalışılmıştır. Yine gazete, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı manşetine taşımış ve manşette kendine olan güveni yüksek bir fotoğrafını okuyucu ile buluşturmuştur. Özellikle haberler, Barış Pınarı Harekâtını öven söylemler üzerine inşa edilmiş ve yapılan haberler ile bu harekâtın okuyucudaki itibarının artırılmasına önem verilmiştir.

Akit Gazetesi

Barış Pınarı Hareketi’nin başladığı gün olan 9 Ekim günü Akit gazetesi “Barış Pınarına Tam Destek” manşetini atmıştır. Bu manşetin fotoğrafında da küçük bir kız çocuğu ve Türk Askeri konulmuştur. Asker merhamet ile çocuğa yaklaşmakta ve kız çocuğunu kurtaran kahraman olarak resimde konumlandırılmaktadır. Yine manşetin alt metninde ABD ve Batı devletlerinin teröre destek verdiğini ama siyasi temsilcilerimizin kararlılık ile buna karşı durduğunu ifade eden söylemler üretilmektedir.

Resim 5. (Akit, 10 Ekim 2019)

10 Ekim günü yapılan manşette “Hedefimiz Terör Örgütleri” denilerek bu harekâtın asıl amacının Suriye’ye girmek olmadığını, aksine harekâtın temel amacının, terör örgütlerini bölgeden temizlemek olduğunu okuyucuya iletmek istenmiştir. Bu başlık ile beraber bu harekâtın haklılığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

9 Ekim ile 17 Ekim arasında ise Akit gazetesi, gazetenin manşetlerinde sürekli olarak Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili haberler vermiştir. Bu haberlerde, hareketi öven ve harekâtın haklılığını anlatan manşetler kullanılmıştır. Manşetlerde verilen haberlerde HDP’nin harekâttan rahatsızlık duyduğunu ve bunun temel sebebinin de HDP’nin terör örgütüne yakınlığına dayandırılmıştır. Yine haberlerde, Türkiye’nin bu harekâtı yapmasındaki haklılık, okuyucu ile paylaşılmıştır. Türkiye Suriye’de, Suriye toplumu için olumlu işler geliştirirken Batı’nın ise oraları yıktığına değinilmiştir. Haberlerin tamamında bu operasyonun haklılığı ön planda tutulmuş ve bu operasyon için siyasi kararlılık gösteren siyasal iktidara dair olumlu söylemler üretilmiştir. Özellikle manşetlerde güçlü, kendinden emin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan fotoğrafı koyularak, bu söylemlerini destekleme yoluna gidilmiştir.

Star Gazetesi

Barış Pınarı Harekâtının başladığı gün olan 9 Ekim günü Star gazetesi manşet olarak “Trump’a Engelle Baskısı” manşeti atılmıştır. Bu manşette PYD terör örgütünü ABD’nin Cumhuriyetçileri tarafından desteklendiğini ve bundan dolayı da Trump’ın bu harekâta izin verilmemesi için yoğun baskı uyguladığını belirtiyor. Bu harekât ile beraber İsrail’in de yalnızlaşacağını ve harekâtın sadece PYD’ye değil, aynı zamanda İsrail’e de büyük darbe vurulacağından söz edilmiştir. Yine ilk sayfada PYD’nin yapılacak harekâttan dolayı büyük korku ve panik içinde olduğunu ifade eden haberler yer almıştır. Genel olarak ilk sayfa tümüyle harekâta dair haberlere yer verilmiştir.

Resim 6. (Star, 10 Ekim 2019)

10 Ekim günü yapılan manşet ile Barış Pınarı Harekâtının başladığını ve yapılan harekât ile “Bölgeyi Sahiplerine Teslim Edeceğiz” manşeti ile harekâtın haklılığını, meşruiyetini okuyucu ile buluşturma ihtiyacı hissedilmiştir. Bu manşetle beraber harekâta dair oluşabilecek soru işaretleri de engellenmeye çalışılmıştır.

9 Ekim ile 17 Ekim arasında ise Star gazetesi, gazetenin manşetlerinde sürekli olarak Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili haberler vermiştir. Bu haberlerdeki söylemler, harekâtı öven ve harekâtın haklılığını anlatan manşetlerle desteklenmiştir. Bu haberlerde genel olarak, PYD terör örgütünün yaptığı kötü şeyleri ön plana çıkararak harekâtın haklılığını ortaya çıkarma yoluna gidilmiştir. Haberlerde, PYD’nin sivillere zarar verdiğini ve onların hayatına kastettiğini belirten haberler okuyucu ile buluşturulmuştur. Yine PYD’nin IŞİD terör örgütüne sarıldığını ve aslında IŞİD ile bir mücadele içerisinde değil, iş birliği içerisinde olduğunu belirtme yoluna gitmiştir. Manşetlerin devamında bu harekâtın bölgenin huzuru için yapıldığı ve terörden temizlenen bölgenin gerçek sahiplerine verileceğini belirten rastlamaktayız. Manşetlerde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafları ve sözlerine yer verilmiş. Bu sözler ile harekâtın durdurulmasının sadece terörün çekilmesi ile olacağını ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)’nün terör örgütüne destek verdiğini belirten haberler okuyucuya verilmiştir.

Tablo 1. Gazetelerin 9 - 17 Ekim Arasındaki İlk Sayfalarında Yayımladıkları Barış Pınarı Harekâtı İle İlgili Haber Sayısı

Gazeteler	Haber Sayısı	Olumlu	Olumsuz
Cumhuriyet	46	20	26
Sözcü	44	31	13
Birgün	29	0	29
Yeni Şafak	93	93	0
Akit	59	59	0
Star	83	83	0

5. Sonuç

Kamu gücünü elinde bulunduran siyasal iktidar, çoğunlukçu yönetim biçimlerinde yaptığı eylemlerden dolayı halka hesap vermek ve halkın rızasını almak durumundadır. Bu yönetim biçiminde halk yurttaş statüsünde olur ve medya aracılığıyla siyasal erki denetleme işlevini yerine getirir. Siyasal erki denetleme işlevi çoğunlukçu sistemlerde dördüncü kuvvet olan medyanın (Özkan, 2007: 54) aracılığıyla gerçekleştiği için, medya hem kamu için hem de siyasal iktidar için büyük önem arz eder.

Kamu desteğini almak zorunda olan çoğunlukçu yönetim biçimleri, genellikle kamuya rağmen icraatlarını gerçekleştiremezler. Nitekim bir konuda kamunun genel kanaatinin aksine hareket ettikleri zaman meşruiyet sorunu yaşama ihtimalleri doğar. Bu sebeple de kamunun fikirlerini yönlendirmek ve kamunun kanaatini değiştirmek için belli bir çaba içine girerler.

Kamuoyunun oluşma süreci ile ilgili araştırmalar ABD’de çoğunlukla yapılmıştır. Bu sürecin oluşmasında “sosyolojik ve psikolojik” etkenlerin önemi yoğun bir şekilde tartışılmıştır (Bektaş, 2007: 71). Fakat yapılan birçok medya araştırması sonucunda kamunun ne düşüneceğini medyanın belirleyemeyeceğini ama medyanın kamunun ne konuşacağını belirleyebileceği fikriyatı ortaya çıkmıştır. Bu da siyasal erkin medyanın gündemini belirlediği zaman kamunun gündemini belirleyebileceği sonucunu doğurmuştur.

İncelenen Barış Pınarı Harekâtının medyada yer alma biçimleri de gündem belirleme kuramı çerçevesinde ele alındığında bu düşüncenin haklılığı ortaya çıkmaktadır. Keza, 9 Ekim 2019 günü başlayan hareket tüm medyanın gündemini belirlemiş ve 17 Ekim 2019 günü harekâtın bittiği güne kadar sürekli bu konuda medyanın içerik ürettiği sonucuna ulaşmış bulunmaktayız.

İncelenen altı gazetenin üç tanesi iktidar yanlısı duruşu ile ön plana çıkan gazetelerdir. Bunlar: Yeni Şafak, Star, Akit gazeteleridir. Öteki üç gazete ise iktidara muhalif olan duruşları ile ön plana çıkmaktadırlar. Bunlar da: Cumhuriyet, Sözcü, Birgün gazeteleridir. Bu gazetelerden her ikisi de içerik olarak bu harekâtın olduğu günlerde daima Barış Pınarı Harekâtı’nı manşetlerini taşımışlar ve bu konuda haberleri okuyucu ile buluşturmışlardır.

İktidar yanlısı gazeteler bu harekât başlamadan önce bu harekâtın gerekliliğini ortaya çıkaran manşetlere yoğunluk vermiş ve siyasal iktidarın bu harekâtı yapması gerektiğini okuyucusuna iletmeye çalışmıştır. Harekât başladıktan sonra da harekâtın haklılığını ve harekâtın hem bölge halkı hem de Türk halkına faydalı icraatlar gerçekleştirdiğini ifade etmeye çalışmışlardır.

Özellikle güçlü siyasal iktidar imajını yaratmak için Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kendine güvenen resimleri manşetlerde verilmiş ve Recep Tayyip Erdoğan'a olan inanç ile harekâta olan inancın özdeşleştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Harekât başladıktan sonra bu üç iktidar yanlısı gazete ilk sayfalarında Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili 235 tane olumlu haber yayımlamalarına rağmen, olumsuz habere hiç yer vermemişlerdir.

İktidar karşıtı gazeteler ise harekât başlamadan önce harekâta dair olumsuz tavır sergilemişler ve bu harekâtın bu şartlar altında başlamasının Türkiye'nin lehine olamayacağı kanaatini ön plana koymuşlardır. Fakat harekât başladıktan sonra Birgün gazetesi hariç, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri harekâta dair olumlu haberlere yer vermiştir. Bu haberler içerisinde olumsuz olarak Amerika Başkanı Donald J. Trump'ın duruşunun net olmadığını ve Recep Tayyip Erdoğan'ın doğru müttefik seçmediğine dair söylemler üretmişlerdir. Özellikle bu iki gazetenin milliyetçi okurları olmasından dolayı bu harekâtın olumsuz yanlarını okuyucu ile buluşturma yoluna gittikleri kanaatini taşımaktayız. Diğer yandan Birgün gazetesi bu harekâtın ülke menfaatinden daha çok AKP Genel Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan'a yaradığını ve bu harekâtın onun ihtiyaçları doğrultusunda yapıldığını okuyucusuna iletme yolunu izlemiştir. Ayrıca bu süre içerisinde Birgün gazetesi tek gündemini harekât ile sınırlı tutmamıştır. Ülkenin başka gündemlerine de odaklanmıştır. Ayrıca bu üç gazete ilk sayfalarında toplamda 119 tane Harekâtla ilgili haber yayımlamışlardır. Bu haberlerin 51 tanesi olumlu ve 68 tanesi de olumsuzdur.

Sonuç olarak, siyasal iktidar Barış Pınarı Harekâtı bağlamında medyanın gündemini belirlemiş ve ulusal bir durum olan askeri harekâta karşı da medya genel olarak olumlu yaklaşmıştır. İktidar yanlısı olarak ifade edilen gazeteler hem harekât öncesinde hem de sonrasında olumlu haberler ile harekâtı okuyucu ile buluşturmuştur. İktidar karşıtı olarak ifade edilen gazeteler de ekseriyetle harekât başladıktan sonra olumlu haberlere geçmişlerdir. Sadece Birgün gazetesi bu konuda farklı tavır içerisine giderek bu harekâta başka bir yönden bakma yolunu seçmiştir. Bu araştırmamız sonucunda da siyasal iktidarın medyanın gündemini belirleyebilen önemli bir aktör olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır.

Kaynakça

- Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (A. Tümerterkin, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Anık, C. (2016). *Siyasal İkna*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Atabek, N. (1998). Gündem Belirleme Yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7, 155-174.
- Aziz, A. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bektaş, A. (2007). *Kamuyou İletişim Ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çetin, H. (2003). Siyasetin Evrensel Sorunu:İktidarın Meşruiyeti-Meşruiyetin İktidarı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55(3), 61-88.
- Denis McQuail, S. W. (2010). *İletişim Modelleri Kitle İletişim Çalışmalarında* (Cilt 3). (K. Yumlu, Çev.) Ankara: İmge Kitapevi.
- Ertaş, H. (2000). *Kamuyou ve Kamuoyu Oluşturma Yöntemleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

- Fanid, E. N. (2014). Siyasetin Meşruluğu Ya Da Meşruiyetin Siyaseti. *Mehmet Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 28-39.
- Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü*. (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gadimov, J. (2015). Herman ve Chomsky'nin Propaganda Modeli: Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası. *Ankara Üniversitesi İlel Dergisi*, 2(2), 215-226.
- Giddens, A. (2014). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Göker, G., & Doğan, A. (2011). 2010 Referandumunda Türk Basınının Siyasal Gündemi: Hürriyet, Haber Türk, Zaman Ve Yeni Şafak Örneğiyle. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*(2), 45-69.
- Heywood, A. (1992). *Political Ideologies*. (B. Şahin, Çev.) New York: Macmillan Yayınevi.
- Kuzu, B. (1991). Demokrasi - Resmi İdeoloji- Sivil Toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(1), 335-369.
- Lazar, J. (2009). *İletişim Bilimi*. (C. Anık, Çev.) Ankara: Vadi Yayınları.
- Lilleker, D. G. (2013). *Siyasal İletişim Temel Kavramlar*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Milburn, M. A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Mutlu, E. (2018). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Oktay, M. (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*. İstanbul: Der Yayınları.
- Özkan, A. (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Özkan, A. (2019, Aralık). *Küreselleşme Sürecinde Medya ve Siyaset: Medya Gücü Mü? Gücün Medyası mı?* Aralık 8, 2019 tarihinde [www.tasam.org: https://tasam.org/Files/Icerik/File/cinin_tek_ulke_iki_sistem_politikasi_tayvan_hong_kong_ve_macau_afbc7354-273d-4dad-af16-4edbd5510c47.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/cinin_tek_ulke_iki_sistem_politikasi_tayvan_hong_kong_ve_macau_afbc7354-273d-4dad-af16-4edbd5510c47.pdf) adresinden alındı
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Şahin, E., Duğan, Ö., & Bical, A. (2019). 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Bağlamında Siyasal Reklamlar, Twitter Ve Haber Gündemi Benzerlik Analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1262-1303.
- Taşdemir, E., Akdağ, M., & Balcı, Ş. (2003). 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri'nde Yazılı Basının Siyasi Partilere Yaklaşımı (AKP ve CHP Örneği). *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3(1), 20-34.
- Tokgöz, O. (1981). *Temel Gazetecilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Yaylagül, L. (2014). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yüksel, E. (2007). "Kamuoyu Oluşturma" Ve "Gündem Belirleme" Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 571-586.

Gazeteler

- Akit. (2019, 9 - 17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)
- BirGün. (2019, 9 -17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)
- Cumhuriyet. (2019, 9-17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)
- Star. (2019, 9 - 17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)
- Sözcü. (2019, 9 - 17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)
- Yeni Şafak. (2019, 9 - 17 Ekim) <http://www.gazetemanset.com> (Erişim Tarihi: 27.12.2019)